

Порівняльний аналіз української та іспанської фразеології

Вінницький національний технічний університет

Анотація: У статті подано дефініцію терміна «фразеологізм», визначено ознаки фразеологізмів, з'ясовано джерела фразеології української мови та здійснено порівняльний аналіз української та іспанської фразеології.

Ключові слова: фразеологізм, ознаки фразеологізмів, джерела української фразеології.

Abstract: The definition of the «idiomatic word» is given in the article; the features of the idioms are identified, the sources of Ukrainian phraseology are listed and the comparative analysis of Ukrainian and Spanish languages is made.

Key words: idiomatic word, features of idiomatic words, sources of Ukrainian phraseology.

Фразеологія української мови – це її багатство й окраса. Більшість фразеологізмів породжена талантом, мудрістю народу. Вони використовуються як прикраса або надають соціальної оцінки тексту. У багатьох фразеологізмах виражається позитивне ставлення до праці, освіти, а також засуджуються боягузтво, брехливість, лінощі, нечемність, сварливість та інші людські вади.

У лексиці української мови поряд з окремими словами існують стійкі словосполучення, вирази і навіть цілі речення (вислови), які мають одне лексичне значення. Воно подібне до значення окремого повнозначного слова: *байдики бити* (ледарювати), *накивати п'ятами* (утекти), *замилувати очі* (брехати), *клювати носом* (дрімати), *пекти раків* (червоніти), *товкти воду в ступі* (одне і те ж саме робити), *кров з молоком* (здоровий), *ні пари з уст* (мовчати).

Фразеологізм (від грецького слова *phrasis* – вислів) – це лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично оформлених за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мові за традицією, автоматично [1, 80]. Розділ мовознавства, що їх вивчає називається **фразеологією**.

Основні ознаки фразеологізмів: слова, які є компонентами фразеологізмів, втрачають своє значення і всі разом виражають одне лексичне значення; фразеологізми не створюються у процесі мовлення, а як готові мовні одиниці відтворюються в міру потреби при спілкуванні; фразеологізми можуть вступати у синонімічні та антонімічні відношення [2, 119 – 120]. Фразеологічні одиниці є досить важливим семантичним та стилістичним засобом [3, 112].

Найпоширеніші в літературній мові фразеологічні звороти – це різні приказки та прислів'я, ідіоми, образні вислови, взяті з мови широких мас народу [4, 36]:

1) *Де згода, там і вигода* (Про користь дружби і одностайності): «Цигуля підвівся: – Де згода, там і вигода, – сказав спокійно і розважливо» (А. Головка);

2) *П'ятами накивати* (означає: утекти): «Еней, зібравши деяких троянців, п'ятами з Трої накивав» (І. Котляревський);

3) *Ні пари з уст* (означає: мовчить, не говорить ні слова): «Вона все ходить, з уст ні пари, широкий Дніпр не гомонить» (Т. Шевченко);

Другим джерелом, звідки йде фразеологія в літературну мову, є мова виробничо-побутова, в якій утворюються певні фразеологічні звороти специфічного виробничого характеру; вони часом виходять поза межі свого первісного вживання і засвоюються й загальною мовою [4, 36]:

1) *Брати в шори* (походить з мови лимарів, означає: суворо з кимось поводитись, строго когось допитувати): «Учора мене папа як слід у шори вбрав» (Леся Українка);

2) *Сім раз одміряй, а раз одріж* (з мови кравців, означає: будь розсудливим, не поспішай): «Огнев: Раніше зважувати, що відповідає. – Сім раз примір, а раз одріж» (Корн.);

3) *Грати периу скрипку* (з мови музикантів, означає: бути першим).

Важливу групу фразеологічних зворотів української літературної мови становлять влучні вислови видатних людей, що, будучи сповнені глибокого змісту і виражені в стислій формі, увійшли в широкий літературно-мовний ужиток: *Людина – це звучить гордо* (М. Горький), *Краще вмерти стоячи, ніж жити на колінах* (Д. Ібаркурі) [4, 37].

Різні вислови, засвоєні з інших мов, так само входять у фразеологію української літературної мови: *Як з гуся вода* (відповідає російському «Как с гуся вода» – означає: без ніяких слідів, без наслідків); *Дивитися крізь пальці* (відповідає російському «Смотреть сквозь пальцы» – бачити щось, але навмисно не помічати); *Бути (почувати себе) не в своїй тарілці* (відповідає російському «Быть (чувствовать себя) не в своей тарелке» – означає: почувати себе незручно, ніяково).

Влучні, дотепні популярні вислови письменників українських, російських та інших народів стали також уживаними в українській літературній мові елементами фразеології: *Лиць той ненависті не знає, хто цілий вік нікого не любив* (Леся Українка), *Борітеся – поборете!* (Т. Шевченко), *Народжений плазувати, літати не здатний* (М. Горький).

Вислови з античної (давньої грецької і римської) культури в деякому числі засвоїлись як фразеологічні звороти в українській літературній мові: *сади Семіраміди* (означає: розкішні, барвисті місця, картини); *прокрустове ложе* (означає: мірка, під яку щось силою припасовують, підганяють); *крокодилячі сльози* (означає: фальшиві сльози, удаваний плач, фальшива жалість або фальшиве співчуття), *альфа і омега* (означає: початок і кінець, все повністю).

Деякі біблійні і євангельські вирази, що закріпилися в літературній писемній мові, а часом і в усній народній, також входять у склад української фразеології: *Содом і Гомора* (означає: безладдя, гармидер, спустошення); *берегти, як зіницю ока* (означає: дуже пильно, як щось найдорожче); *пити гірку чаю* (означає: страждати, терпіти, мучитися) [4, 37].

Такі головні джерела української фразеології української літературної мови. Як показують наведені приклади, фразеологію широко використовує літературна мова, особливо в художніх і публіцистичних творах, адже фразеологізми відбивають різні сфери життя і є потужним засобом людського мислення [5, 31].

Список використаної літератури

1. Азарова Л. Є. Українське ділове мовлення. Частина 1 [Текст] / Л. Є. Азарова, Н. Й. П'яст. – Вінниця : ВНТУ, 2007. – 232 с.
2. Мацько Л. І. Українська мова [Текст] : навч. посібник / Л. І. Мацько, О. М. Мацько, О. М. Сидоренко. – К. : Либідь, 1998. – 416 с.
3. Корж А. В. Українська мова професійного спрямування [Текст] : навч. посібник. – 2-ге вид. / А. В. Корж. – К. : КНТ, ЦУЛ, 2012. – 296 с.
4. Азарова Л. Є. Професійне спілкування науково-технічних працівників і студентів інженерних спеціальностей [Текст] / Л. Є. Азарова, Н. Й. П'яст, Т. Ю. Іванець. – Вінниця : ВНТУ, 2008. – 189 с.
5. Кацавець Р. С. Українська мова: професійне спрямування [Текст] : підручник. – К. : центр учбової літератури, 2007. – 256 с.

Гальєгос Сантьяго, факультет радіотехніки, зв'язку та приладобудування, гр. РАМ-11

Науковий керівник: Азарова Лариса Євстахіївна, докт. філол. наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця
e-mail: le-azarova@rambler.ru

Santiago Gallegos, Department of Radio Engineering, Communications and Instrumentation, gr. RAM-11

Azarova Larisa Yevstakhijivna, Doctor of philology, professor, the head of the Linguistics Department of Vinnytsia national technical university, Vinnytsia.
e-mail: le-azarova@rambler.ru